

Міністерство освіти і науки України
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

**На допомогу педагогічним працівникам
закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку
в 2019/2020 навчальному році**

I. Вступ.

Позашкільна освіта є невід'ємним складником системи освіти, визначеної Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», і спрямована на розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, спорту, технічної та іншої творчості, здобуття первинних професійних компетенцій, необхідних для їх соціалізації.

Новий 2019/2020 навчальний рік починається в умовах оптимізації освітнього простору з урахуванням принципів демократизації, гуманізації та індивідуалізації педагогічного процесу.

II. Актуальність позашкільної освіти.

Актуальність позашкільної освіти визначається такими чинниками:

- для дітей: розвиток пізнавальної, практичної, творчої та соціальної

компетентності особистості, можливість самореалізації в майбутньому;

- для батьків: безпечна, змістовна зайнятість дітей у вільний час, їх навчання, виховання, розвиток, соціалізація, допомога у підготовці дітей до самостійного відповідального життя;

- для держави: позашкільна освіта – одна з найефективніших інвестицій у майбутнє.

III. Основні завдання закладів позашкільної освіти.

Заклади позашкільної освіти, враховуючи специфіку побудови їх освітньої діяльності (варіативність, добровільність, багатоукладність, практична спрямованість), мають забезпечувати умови формування цілісної картини світу в свідомості дитини та сприяти вирішенню таких завдань:

- пошук шляхів ефективної реалізації завдань позашкільної освіти, визначених відповідними нормативно-правовими документами;

- впровадження особистісно-орієнтованих технологій;

- залучення педагогів до творчої діяльності та дослідницько-експериментальної роботи;

- модернізація системи науково-методичної роботи на основі інноваційних технологій, удосконалення навчальних програм, змісту, форм та методів навчання;

- формування світогляду та системи ціннісних орієнтацій дітей, національно-патріотичне виховання;

- виявлення, підтримка та розвиток обдарованих дітей; фізичний, емоційний та інтелектуальний розвиток особистості; здійснення профорієнтаційної роботи;

- впровадження допрофесійної підготовки;

- профілактика бездоглядності, безпритульності та правопорушень;

- розвиток профільного та інклюзивного навчання;

- впровадження STEM-освіти.

Розв'язання цих завдань забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині, а саме:

- вільне володіння державною мовою;

- здатність спілкуватися іноземними мовами;

- компетентності у галузях природничих наук;

- екологічна компетентність;

- інформаційно-комунікаційна компетентність;

- навчання впродовж життя;

- соціальні компетентності, пов'язані з ідеями свободи, рівності, прав людини, здорового способу життя;
- культурна компетентність;
- фінансова грамотність;
- інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

IV. Позиція держави щодо закладів позашкільної освіти.

Організаційно-правові засади функціонування закладів позашкільної освіти визначені Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про місцеве самоврядування в Україні», Загальною декларацією прав людини, іншими нормативно-правовими документами.

Зокрема, в статті 53 Конституції України подано такі важливі поняття, як "позашкільна освіта", "позашкільний навчальний заклад», передбачено забезпечення доступності позашкільної освіти, її розвиток, а в статті 54 закріплено право громадян на свободу художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності тощо.

В Законі України «Про освіту» (стаття 14, пункт 6) зазначається, що «органи місцевого самоврядування створюють умови для доступності позашкільної освіти шляхом формування, утримання та розвитку мережі закладів позашкільної освіти відповідно до освітніх, культурних, духовних потреб та запитів населення».

В Законі України «Про позашкільну освіту» (стаття 10, пункт 6) зазначається, що «місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують збереження і зміцнення матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти, розвиток їх мережі, створюють належні умови для вибору вихованцями, учнями і слухачами видів творчої діяльності відповідно до їх інтересів та запитів батьків або осіб, які їх замінюють; забезпечують соціальний захист вихованців, учнів і слухачів, педагогічних працівників, спеціалістів та інших працівників закладів позашкільної освіти».

Пакет нормативно-правового забезпечення діяльності закладів позашкільної освіти в 2018/2019 навчальному році поповнився такими документами:

- постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2018 № 168 «Деякі питання Державної служби якості освіти України»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2018 № 845 «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання»;

- постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 187 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері позашкільної освіти та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою якості освіти»;
- постанова Кабінету Міністрів України від 19.06.2019 № 532 «Про затвердження Положення про освітній округ і опорний заклад освіти»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 03.05.2019 № 450 «Про затвердження Положення про Всеукраїнську краєзнавчу акцію учнівської молоді «Українська революція: 100 років надії і боротьби»;
- наказ Міністерства освіти і науки України та міністерства соціальної політики України від 19.03.2019 № 372/404 «Про затвердження Положення про Всеукраїнський форум юних натуралістів»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 №1/9-500 «Про приведення у відповідальність експозиції музеїв, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки».

Державна служба якості освіти України системно працює над питанням апробації проекту індикаторів та інструментарію до критеріїв оцінювання освітнього й управлінського процесів у закладах освіти.

Наразі розроблено процедуру інституційного аудиту, рекомендації щодо налагодження внутрішньої системи забезпечення якості освіти, критеріїв оцінювання освітніх і управлінських процесів, індикаторів (показників), що їх розкривають та інструментів, що можуть використовуватися як під час зовнішнього, так і внутрішнього оцінювання (форми спостереження, анкети для учнів, батьків і педагогів, інтерв'ю з учасниками освітнього процесу тощо).

Особливу увагу в новому навчальному році буде приділено питанню запровадження в закладах освіти систематичного самоаналізу якості освітньої діяльності. Критерії оцінювання якості освіти охоплюють чотири сфери: середовище, учень, педагог, управлінські процеси.

З 15 січня 2019 року стартував пілотний проект Сертифікації педагогічних працівників. Цей проект являє собою зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника, що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи. Загалом сертифікація складатиметься з трьох етапів.

Перший етап – вивчення практичного досвіду роботи педагога. За проведення цієї частини сертифікації відповідатиме Державна служба якості освіти. До кожного педагогічного працівника виїжджатиме щонайменше два

експерти; педагог отримає попередження про візит експертів не пізніше ніж за три дні до їхнього приїзду.

Другий етап – зовнішнє незалежне тестування. За його проведення відповідає Український центр оцінювання якості освіти.

Електронне портфоліо – третя обов'язкова складова сертифікації. Воно має містити: заповнену анкету самооцінювання; опис власного навчального заняття (освітня програма, навчальний предмет, тема, мета, методичне забезпечення); додаткові матеріали (за бажанням педагога).

Для педагогічного працівника, що успішно пройшов сертифікацію передбачається надбавка 20% до заробітної плати впродовж трьох років чинності сертифікату. Проходження сертифікації зараховуватиметься як чергове (позачергове) проходження атестації з присвоєнням наступної кваліфікаційної категорії або підтвердження наявної вищої категорії.

V. Позиція Міністерства освіти і науки України щодо закладів позашкільної освіти.

Міністерство освіти і науки України пропонує п'ять ключових новацій позашкільної освіти.

Перша новація – введення у позашкільлі спеціального документу на право отримання певної кількості послуг, які держава надає для школяра безкоштовно. Батьки школяра обирають заклад, де вчитиметься їх дитина, а держава переказує туди кошти. На впровадження даної системи в майбутньому планують виділяти окремі субвенції з держбюджету.

Друга новація – зміна системи моніторингу. Мета МОН – побудувати цілісну, гнучку та адаптовану до реалій нового часу систему освіти. Позашкільля – дуже важливий елемент цієї системи і держава несе відповідальність за її розвиток. Проте для того, щоб щось розвивати, створювати адекватні стимули, потрібні дані, на основі яких можна зробити висновки про стан системи. Зараз таких можливостей немає, і впровадження прозорого та ефективного моніторингу якості позашкільної освіти має цю ситуацію змінити.

Третя новація – широке визнання результатів позашкільної освіти. Розглядається зарахування результатів позашкільля у школах – такі можливості відкриває новий Закон про освіту.

Четверта новація – модернізація змісту позашкільної освіти. Так, планується суттєве оновлення навчальних програм, розширення напрямів творчих учнівських об'єднань.

П'ята новація – створення ринкової конкуренції в позашкільлі. В умовах

конкуренції заклади позашкільної освіти зможуть розширювати спектр своїх освітніх послуг.

В МОН здійснюється робота щодо підготовки нормативно-правових актів у сфері позашкільної освіти, зокрема, Типової освітньої програми закладу позашкільної освіти, проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту», проекту Порядку організації інклюзивного навчання в системі позашкільної освіти.

У 2018 році в Міністерстві освіти і науки України була презентована «Стратегія розвитку позашкільної освіти». Метою «Стратегії» є підвищення якості та доступності позашкільної освіти, розширення функцій закладу позашкільної освіти в адміністративно-територіальній одиниці як центру освітньої, соціокультурної та громадянської діяльності з урахуванням навчання впродовж життя.

«Стратегія розвитку позашкільної освіти» – документ, розроблений Міжнародною асоціацією позашкільної освіти спільно із залученням представників органів законодавчої та виконавчої влади, працівників органів управлінь освітою, закладів освіти, вчених, громадськості України та інших держав, які займаються питаннями позашкільної освіти.

Доступність або рівний доступ до освіти визначає, що незалежно від того, де народилася дитина, вона має право на позашкільну освіту. Забезпечення рівного доступу освіти, у тому числі позашкільної, є одним із пріоритетних напрямів державної освітньої політики.

Водночас у забезпеченні доступності позашкільної освіти існує дисбаланс, який найбільше представлено в охопленні дітей позашкільною освітою в міській та сільській місцевості.

Перш за все, пов'язано з недостатнім фінансування позашкільної освіти, особливо у сільській місцевості. По друге, на місцях часто спостерігається недостатнє інформування громадськості про функціонування закладів позашкільної освіти. По третє, ще недостатньою є співпраця закладів позашкільної освіти із закладами дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти. По четверте, не завжди формується відповідальне ставлення місцевої влади щодо створення умов для здобуття позашкільної освіти.

VI. Координаційно-методична робота.

Діяльність методичних служб в новому навчальному році має бути спрямована на науково-методичний супровід процесів інноваційного розвитку закладів, створення навчально-розвивального середовища, яке

формує у педагогів готовність до роботи на основі сучасних педагогічних технологій, участі в педагогічних експериментах з випереджаючими, прогностичними завданнями.

В популяризації закладів позашкільної освіти особливу увагу слід приділити зв'язкам із громадськістю, постійному висвітленню результатів діяльності на сайті закладу та на сторінках груп у соціальних мережах, в першу чергу – в мережі Facebook.

У забезпеченні позитивного іміджу закладу позашкільної освіти важливу роль має відігравати моніторинг запитів дітей та батьків, їх інтересів і потреб, урахування результатів цих досліджень у подальшому плануванні діяльності.

Одним із завдань закладів позашкільної є організація та проведення масових заходів з дітьми, під час яких визначається рівень практичної підготовки вихованців, а також забезпечується їх змістовне дозвілля, створюються умови для пошуку й підтримки обдарованих дітей.

Кількість, місце, терміни проведення всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів регламентуються Планом всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2019 рік (за основними напрямками позашкільної освіти), затвердженим наказом МОН від 21.11.2018 № 1292.

Координаторами кожного планового заходу за відповідними напрямками позашкільної освіти на всеукраїнському рівні є державні центри позашкільної освіти. Таким чином, кожний заклад позашкільної освіти з урахуванням напряму своєї діяльності під час планування роботи повинен враховувати участь вихованців і педагогів у всеукраїнських заходах, які включені до зазначеного плану. Участь вихованців закладів позашкільної освіти в конкурсах, фестивалях, концертах, виставках тощо, які пропонуються різними громадськими, благодійними організаціями, здійснюється на добровільних засадах.

Важливу роль у роботі кожного сучасного закладу позашкільної освіти відіграє правильно організована методична діяльність з педагогами, яка проводиться з метою удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників та підвищення ефективності освітнього процесу еколого-натуралістичного напряму.

Еколого-натуралістичні центри учнівської молоді в 2019/2020 рр. продовжать виконувати важливу координаційно-методичну функцію стосовно розвитку позашкільної та позакласної екологічної освіти і виховання в закладах освіти всіх рівнів і форм власності.

Координаційно-методична робота буде направлена на вдосконалення та урізноманітнення форм, змісту і методів роботи, надання систематичної, своєчасної допомоги керівникам гуртків, вчителям біології; активізацію творчої діяльності керівників гуртків; впровадження в навчально-виховний процес новітніх освітніх педагогічних технологій; підвищення освітнього, інформаційного та науково-методичного рівня педагогічних працівників.

Значну увагу методичні служби закладів мають приділити підвищенню науково-теоретичного і загальнокультурного рівня педагогів, їхньої психолого-педагогічної підготовки, професійної майстерності, а також впровадження інноваційних педагогічних технологій з організації роботи з обдарованою учнівською молоддю, перспективного педагогічного досвіду, розширення меж співпраці із закладами освіти різних типів в рамках реалізації концепції «Нова школа».

З метою підвищення кваліфікації педагогів-позашкільників у новому навчальному році буде проведено низку заходів, серед яких:

- Великий педагогічний колоквиум за темою «Методика викладання біології в школі»;
- Всеукраїнський форум «Ранній розвиток дитини – право кожного»;
- Всеукраїнська науково-педагогічна конференція за темою: «Сучасні тенденції підвищення якості освіти».
- тренінги з національно-патріотичного виховання «З Україною в серці»;
- екологічні тренінги з моніторингу навколишнього природного середовища;
- Всеукраїнський навчальний тренінг для регіональних координаторів програми GLOBE в Україні.
- навчальний стартап з підготовки вчителів біології до професійної сертифікації «Сучасна методика викладання біології в школі».
- навчальний стартап з підготовки до сертифікації вчителів хімії з теми «Методика викладання технології хімічних виробництв у шкільному курсі хімії».

VII. Пріоритетні напрями діяльності НЕНЦ як всеукраїнського координаційно-методичного центру.

У 2019/2020 навчальному році в НЕНЦ буде організовано роботу біля 40 творчих учнівських об'єднань природоохоронного, біологічного,

сільськогосподарського та декоративно-ужиткового напрямку. Традиційно значну увагу буде приділено патріотичному вихованню дітей засобами еколого-натуралістичної роботи. Буде проведено щорічну Всеукраїнську дитячо-юнацьку еколого-патріотичну гру «Паросток».

На розвиток інтелектуальних і творчих здібностей обдарованої учнівської молоді у галузі природничих наук, підвищення мотивації до пізнання, саморозвитку, творчості спрямована робота Природничої школи учнівської молоді. У наукових відділеннях школи за напрямками: біологія, хімія, народні ремесла, флористика та фітодизайн будуть організовані лекційні та семінарські заняття, тренінги, практикуми, тематичні екскурсії тощо. Також у структурі ПШУМ працюватиме «Зимова школа наукового відділення біоінформатики».

В новому навчальному році будуть проведені Всеукраїнська літня стартап-школа «StartChemist», Всеукраїнський турнір юних хіміків імені академіка В. В. Скопенка, Всеукраїнський турнір юних біологів.

Продовжиться робота над науково-освітнім проектом «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди» в рамках Міжнародного наукового проекту «Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *Pygoscelis papua* та *Pygoscelis adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер СЕМР (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)».

Залученню старшокласників до винахідницької і дослідницько-експериментальної роботи сприяють конкурси: Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку, Всеукраїнський конкурс «Юний селекціонер і генетик», Всеукраїнський конкурс досягнень юних зоологів і тваринників та інші.

Запорукою реалізації освітніх ініціатив Національного еколого-натуралістичного центру є популяризація його діяльності в засобах масової інформації, на сторінках журналу «Паросток», газети «Юннат», щорічному збірнику «Новації позашкільної освіти».

Конкретний перелік всеукраїнських заходів висвітлено у «Плані роботи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді на 2019 рік» на сайті НЕНЦ.

VIII. Програмно-методичне забезпечення.

Актуальним питанням сьогодення є якісне та кількісне забезпечення закладів позашкільної освіти навчальними програмами, методичними посібниками, які розроблено з урахуванням компетентісного та діяльнісного

підходів до навчально-виховного процесу, новітніх педагогічних технологій та досягнень природничих наук.

У новому навчальному році для використання в закладах позашкільної освіти рекомендуються такі збірники програм еколого-натуралістичних гуртків:

- навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль [збірник за редакцією доктора педагогічних наук В.В. Вербицького]. – К.:НЕНЦ, 2018.- 708 с. (частина 2 – роботи переможців всеукраїнських конкурсів за 2017 р., а саме: Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти (еколого-натуралістичний напрям) та Всеукраїнського конкурсу програм, навчально-методичних матеріалів та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти);

- навчальна програма «Юні лісівники» (автор Зведенюк М.А.) «Схвалено для використання в позашкільних навчальних закладах» (протокол засідання Науково-методичної комісії з позашкільної освіти від 25.05.2018 року № 1; лист ІМЗО від 06.06.2018 № 22.1/10-Г-1854);

- навчальна програма з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль «Природа рідного краю» (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист Міністерства освіти і науки України від 11.11.2015 № 1/11-16378));

- навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Природнича школа учнівської молоді: секція «Біологія» (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист Міністерства освіти і науки України від 11.11.2015 № 1/11-16376));

- програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Еколого-натуралістичний напрям (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 09.12.2003 № 1/11-5131));

- навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Еколого-біологічний профіль. (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 15.09.2014 № 1/11-14729));

- навчальні програми з позашкільної освіти для гуртків дитячих закладів оздоровлення та відпочинку (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 01.06.2013 № 1/11-9332));

- навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Еколого-біологічний профіль. (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (Лист МОН України № 1/11-10901 від 04.07.2013 р.));

- збірник навчальних програм роботи творчих учнівських об'єднань та факультативів еколого-натуралістичного напрямку [методичний посібник / за загальною редакцією доктора педагогічних наук В.В. Вербицького].- К.: «АВЕРС», 2013;

- збірник навчальних програм з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль. [методичний посібник / за загальною редакцією доктора педагогічних наук В.В. Вербицького] – К.: «НЕНЦ», 2013;

- навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль. [збірник / за загальною редакцією доктора педагогічних наук В.В. Вербицького] – К.: НЕНЦ, 2014. (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (Протокол № 3 від 09.07.2014 р.)).

Рекомендуємо використовувати в роботі навчальні програми, термін користування якими не перевищив 5 років, а програми більш ранніх років видання використовувати тільки в разі їх продовження окремим листом МОН України чи його спеціальними комісіями в Інституті модернізації змісту освіти.

Планується розробити програми гуртків еколого-натуралістичного профілю, що забезпечують інтегрування профільної позашкільної та загальної середньої освіти. Передбачити можливість педагогу обирати варіанти 6-ти або 4-х тижневих годин роботи гуртка, виходячи з режиму роботи закладу позашкільної освіти.

Новітня навчально-методична література та збірники програм гуртків будуть розміщені в цифровому форматі на сайті НЕНЦ.

ІХ. Інноваційні методи навчання.

В останній час в освітньому просторі з'явилося багато інноваційних методів, які з успіхом можна використати в практиці позашкільля. Серед них:

Модульне навчання – розбиття навчальної інформації на декілька відносно самостійних частин, що називаються модулями. Кожний із модулів передбачає свої цілі та методи подання інформації.

Тренінг – метод навчання, основою якого являється практична сторона педагогічного процесу, а теоретичний аспект має лиш другорядне значення.

Дистанційне навчання – застосування в педагогічному процесі телекомунікаційних засобів, що дозволяють педагогу навчати вихованців знаходячись від них на великій відстані.

Ціннісне орієнтування – метод, що служить для прищеплення вихованцям моральних та духовних цінностей, а також ознайомлення їх із соціальними та культурними традиціями та правилами.

Кейс-стаді – метод розбирання конкретної ситуації. Він ґрунтується на повноцінному вивченні та аналізі ситуацій, що можуть мати місце в тій області знань та діяльності, яка вивчається.

Коучинг – являє собою індивідуальне або колективне управління (наставництво) педагогів над вихованцями. Такий метод допомагає кращій адаптації дитини у соціумі, її особистому розвитку.

Дія за зразком – суть цього методу зводиться до демонстрації моделі поведінки, що і являється прикладом для поведінки, виконання завдань та наслідування в області, яка засвоюється. Після ознайомлення з моделлю вихованці відпрацьовують її на практиці.

Розбір «завалів» – метод полягає в моделюванні ситуацій, які часто виникають в реальному житті та відрізняються великим обсягом робіт, а також напрацюванні найбільш ефективних методів вирішення завдань, що обумовлені такими ситуаціями.

Креативні групи – складаються переважно, із педагогів – фахівців з різних дисциплін, які займаються розробкою методів покращення педагогічного процесу. Нерідко й самі здобувачі освіти формуються в креативну групу для пошуку способів рішення завдань та проблем, що поставлені перед ними.

Робота в парах – коли один вихованець складає пару з другим і тим самим гарантує отримання зворотного зв'язку в процесі засвоєння нової діяльності.

Метод рефлексії – цей метод передбачає створення необхідних умов для самостійного осмислення матеріалу здобувачами освіти та напрацювання здатності входити в активну дослідницьку позицію по відношенню до матеріалу, що вивчається.

Метод ротацій – полягає у закріпленні за вихованцями різних ролей в процесі заняття, внаслідок чого вони отримують різнобічний досвід.

Метапредметний підхід. При застосуванні даного підходу акцент робиться не на здобутті певних знань (іноді далеких від реального життя), а на підготовці вихованця до різних життєвих ситуацій; на відпрацюванні уміння знаходити корисну інформацію і застосовувати її в реальному житті..

У дитини формується уявлення про навчальну дисципліну як систему знань про світ, що виражене в числах (математика), тілах (фізика), речовинах (хімія) живих системах (біологія) тощо.

Предметно-практична творча діяльність. Предметно-практична діяльність – це практичні дії з предметами, що забезпечують вихованцям чуттєве (сенсорне) пізнання дійсності. Вона дає дітям відчуття освоєння довкілля не лише через його вміст, але й через творче перетворення. Щоб предметно-практична діяльність мала розвиваючий сенс, завдання для вихованців повинні потребувати певного інтелектуального і емоційного напруження. Завдання педагога полягає не в тому, щоб виховати обізнаного виконавця, а в тому, щоб використовувати величезний потенціал практичної діяльності для формування творчої особистості.

STEM-освіта. Це напрям в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). В навчальних програмах посилюється синтез природничонаукового компоненту та інноваційних технологій. Стрімка еволюція технологій веде до того, що незабаром найбільш популярними фахівцями стануть програмісти, ІТ-фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій тощо. У майбутньому з'являться професії, пов'язані з високо технологічним виробництвом на стику з природничими науками. Особливо затребуваними будуть фахівці нано- та біотехнологій.

Освітні платформи – це Інтернет-ресурси для самоосвіти. Серед найбільш популярних платформ:

Twirpix. Велика база необхідної літератури для навчання із найрізноманітніших напрямів – від біології і фізіології до тайм-менеджменту і художніх творів на різних мовах.

EdEra. Масові відкриті онлайн-курси: «Українська мова і література», «Географія», «Фізика», «Історія України», «Математика», «Біологія», «Англійська мова». Проект включає в себе інтерактивні лекції, конспекти з ілюстраціями і поясненнями, іспити і домашні завдання, спілкування з іншими учнями і педагогами.

Академія Khan. Широка база відео-уроків на більш ніж 20 мовах.

Prometheus. Головною метою проекту є безкоштовне надання онлайн-доступу до курсів університетського рівня всім бажаючим. Крім того, Prometheus надає доступ до онлайн-курсів підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО).

Проект 7W. Універсальна платформа, де всьому вчать системно. 7W - це сім ключових запитань англійською: what, where, why, when, who, win,

world. Тобто - що, де, для чого, коли, хто. Два останні разом (win, world) – «перемога у світі».

На жаль, інноваційні технології в освіті з різних причин часто «гальмуються». Серед таких причин можна зазначити:

Бар'єр творчості. Педагоги, які звикли працювати по старих програмах, не хочуть що-небудь міняти, вчитися, розвиватися.

Конформізм – пристосовницьке прийняття готових стандартів. Через страх виглядати в очах колег «білою вороною» педагоги відмовляються приймати незвичайні, креативні педагогічні рішення.

Особистісна тривожність. Через невпевненість в своїх здібностях, занижену самооцінку педагоги до останньої можливості чинять опір будь-яким змінам в навчальному процесі.

Ригідність мислення – нездатність швидко перебудовуватися при виконанні творчих завдань. Педагоги старого гарту часто не прагнуть до придбання нових компетенцій, негативно ставляться до нових тенденцій.

Як прийняти інновації? Інноваційна поведінка не передбачає пристосування, вона припускає наявність індивідуальності, саморозвиток. Педагог, що позбавився від власних комплексів та психологічних бар'єрів, стає повноцінним учасником інноваційних перетворень.

Х. Проблеми в позашкільній освіті.

На сьогодні залишаються нерозв'язаними такі проблеми:

- недостатній рівень забезпечення рівного доступу громадян України до позашкільної освіти, закладів позашкільної освіти;

- недотримання органами місцевого самоврядування Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про місцеве самоврядування в Україні» у частині збереження і розширення мережі закладів позашкільної освіти;

- скорочення кількості гуртків, груп та інших творчих об'єднань, а відтак і обмеження доступності до позашкільної освіти дітей, які навчаються у закладах позашкільної освіти;

- відсутність системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільної освіти;

- незадовільне матеріально-технічне забезпечення закладів позашкільної освіти, особливо у районній і сільській місцевості.

Шляхи вирішення зазначених проблем:

- забезпечення функціонування позашкільної освіти та створення умов для діяльності закладів позашкільної освіти як центрів освітньої,

соціокультурної та громадянської діяльності в ОТГ, селищі, районі, місті, області;

- створення умов для підвищення рівня охоплення позашкільною освітою, забезпечення рівного доступу до якісної позашкільної освіти, у тому числі у сільській місцевості, осіб з особливими потребами;

- акцентування уваги на особистій відповідальності керівників місцевих органів виконавчої влади та освіти всіх рівнів щодо дотримання положень Закону України «Про позашкільну освіту», і, насамперед, збереження і розширення мережі гуртків, груп та інших творчих об'єднань закладів позашкільної освіти, зокрема, районної та міської ланок, без права їх перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття, закриття;

- розроблення та упровадженню регіональних комплексних програм розвитку позашкільної освіти з удосконалення освітньої діяльності й зміцнення матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти шляхом поліпшення їхнього ресурсного забезпечення шляхом збільшення відрахувань з місцевих бюджетів;

- забезпечення моніторингу якості позашкільної освіти, діяльності закладів позашкільної освіти, підготовка Державною службою статистики України статистичного збірника «Позашкільна освіта»;

- запровадження у рамках сфери знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки освітніх програм з позашкільної освіти та окремої спеціальності 018 Позашкільна освіта;

- розроблення механізмів підтримки молодих педагогів у закладах позашкільної освіти та випускників закладів вищої педагогічної освіти в системі позашкільної освіти;

- внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» щодо просування оплати праці педагогічних працівників закладів позашкільної освіти на 1-2 тарифні розряди Єдиної тарифної сітки;

- забезпечення державної субвенції на позашкільну освіту, передбачену статтею 78 Закону України «Про освіту» у частині заробітної плати педагогічним працівникам, а утримання закладів, оплата комунальних послуг, фінансування матеріально-технічної бази - коштом місцевих бюджетів;

- забезпечення розвитку матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти за кошти засновника, державного та/або місцевих

бюджетів, батьків, платних послуг, що можуть надаватися закладами освіти, з інших джерел, не заборонених законодавством;

- створення умов для консолідації зусиль зацікавлених державних структур, громадських організацій, бізнес-спільноти для розвитку позашкільної освіти в регіоні;

- забезпечити розвиток інфраструктури закладів позашкільної освіти, зокрема, шляхом забезпечення їх інвестиційної привабливості;

- розробка та апробація моделей співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, установами та організаціями щодо розвитку позашкільної освіти в умовах децентралізації, її управління та фінансово-економічного і матеріально-технічного забезпечення.

У напрямі науково-методичного забезпечення позашкільної освіти:

- забезпечити підтримку єдиного інформаційного простору позашкільної освіти;

- актуалізувати науковий і методичний супровід позашкільної освіти, сприяти розробленню, публікації й впровадженню сучасного науково-теоретичного та якісного програмно-методичного забезпечення позашкільної освіти;

- сприяти розробленню програмно-методичного забезпечення позашкільного освітнього процесу: різнорівневих, варіативних диференційованих програм і посібників,

- запровадження у закладах вищої педагогічної освіти дисципліни «Педагогіка позашкільної освіти»;

- розвиток і підтримка інноваційних педагогічних технологій, дослідницько-експериментальної роботи, педагогічного проектування, спрямованих на розробку сучасної моделі закладу позашкільної освіти;

- висвітлення проблемних питань позашкільної освіти у засобах масової інформації, які сприятимуть подальшому підвищенню її престижу та ролі у системі освіти України;

- розвиток профільного та інклюзивного навчання у закладах позашкільної освіти;

- створення системи підвищення професійної компетентності педагогів із новітніх форм, технологій організації освітнього процесу, опановування основами педагогічного менеджменту, що дозволяє більшості педагогів працювати на рівні педагога-менеджера;

- створення оптимальних умов для розвитку особистості кожного учня, реалізації його творчих здібностей, підвищення його самореалізації та

самооцінки шляхом впровадження інноваційних форм навчання та виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей.

**Директор,
доктор педагогічних наук,
професор**

В.В. Вербицький